

DE L'ACTIVITAT PEDAGOGICA DEL GEOGRAF PAU VILA

El mes d'agost de 1931, Pau Vila, en un dels articles que publicà a *La Publicitat* de Barcelona, va escriure:

"El lector s'agasa no haurà deixat de copsar en els nostres articles geogràfics de les darreres setmanes la preocupació de l'hora que ens furgava per dins mentre escrivíem de toponímia urbana, de les necessitats dels nostres pescadors o de la patata mataronina primerenca. L'esperit de ciutadania l'hem posat sempre per sobre la nostra devoció geogràfica. Déu ens guardi que mai poguéssim tancar-nos en el clos dels nostres estudis bo i deixant que la vida del nostre poble fes el seu curs sense trabalsar-nos".

Sembla que aquestes ratlles són adients per a començar una meditació sobre un dels aspectes de la vocació pedagògica de Pau Vila. És sabut de tothom que la renovació de l'escola pedagògica catalana, en aquest segle vint, té, en l'obra de Pau Vila, un dels seus punts de partida. L'obra feta a l'*Horaciana* i al *Mont d'Or*, conjuntament amb d'altres capdavanters (Manuel Ainaud, Alexandre Galí, Joan Llongueras, etc.) inicià una trajectòria que havia de portar l'ensenyament català a un grau molt alt d'eficiència, de rigor científic i de modernitat, a l'introduir en la pràctica quotidiana, la catalanitat, la coeducació, els mètodes actius, el rigor, el respecte al nen i a la personalitat del mestre, el sentit de la responsabilitat, etc.

Si bé és veritat que, tal com s'acaba de dir, en l'obra renovadora efectuada en aquell esperançador inici de segle, col.laboraren amb Pau Vila d'altres pedagogs i que tota aquella renovació s'ha d'incloure en el moviment de normalització general de Catalunya tant en el camp de la docència com en el de tota la vida del país, també s'ha de reconèixer la importància decisiva que hi tingué el paper que hi jugà Pau Vila com a introductor de mètodes nous, de conceptes i continguts nous i de normatives que marcaren d'una manera indeleble tota la trajectòria ulterior de l'ensenyament català.

També és sabut de tothom que, malgrat la seva incorporació als estudis geogràfics, ocorreguda l'any 1918 quan, després de la mort de Palau Vera, fou cridat per a encarregar-se de l'organització de la geografia catalana, orienta-

ció confirmada després de la seva estada a Grenoble, prop de Blanchard i de la seva escola possibilista, Pau Vila continuà tota la seva vida convençut de la necessitat d'una labor pedagògica intensa i renovadora amb un constant assaig de nous mètodes didàctics. Aquesta actitud, en el camp precís de la geografia, el feia pensar que la investigació pedagògica pemetria l'apropament de la geografia al comú dels ciutadans.

Ara bé, ell, que era un home integral, estava segur d'una cosa: la geografia és una de les activitats intel.lectuals més aptes per a la formació i el conreu de la voluntat i de la intel.ligència i només podria realitzar eficaçment la seva tasca si no retallava el seu camp d'actuació i si no oblidava cap de les dues branques possibles, ço és, la que es dirigeix directament a la formació dels infants, a l'escola i fora de les aules, i la que ha de tenir per objectiu la formació permanent dels ciutadans, en una projecció extraescolar.

És important, i abastament coneguda, la seva participació i preocupació per la formació que hom podria anomenar programada o acadèmica, que, arrançant de l'*Horaciana*, l'havia de dur a la seva intensa labor educadora als *Estudis Universitaris Catalans*, als *Estudis Normals* de la Mancomunitat, a l'*Escola Normal de Mestres* de la Generalitat republicana, al *Gimnasio Moderno* de Bogotà, a l'*Escuela Normal Superior* de la mateixa ciutat colombiana, a l'*Instituto Pedagógico* de Caracas, etc.

Pau Vila fou, en tots aquests indrets, al llarg de la seva vida tan fecunda, un creador de mestres, un descobridor de vocacions, un afaïçonador infatigable d'observadors, de crítics, d'homes dedicats a la recerca científica.

Fidel a aquesta norma de vida, Pau Vila va estar, fins els darrers moments, amatent a la renovació escolar que s'efectuava a Catalunya, i procurà no perdre el contacte amb el món dels infants i de l'escola. Es podrien multiplicar els exemples que confirmarien la validesa d'aquesta actitud, però basta recordar la seva participació en conferències i col.loquis i la seva intervenció amatent i curiosa en la vida escolar de diverses institucions d'arreu del país. Al mateix temps, Pau Vila, continuà, dia a dia, sense defallença, la conversa activa amb

els infants, ensenyant-los a veure i a interpretar els fets de la natura i de tota la vida, i aprenent d'ells, com havia afirmat recentment més d'una vegada, els secrets de tot el complex món infantil: del seu art, del seu concepte de la localització, del seu apassionant descobriment de tot l'entorn geogràfic, etc.

Però, tal com s'ha dit abans, l'altra branca de l'activitat pedagògica del geògraf Pau Vila era la que el portava a preocupar-se de la formació permanent del ciutadà.

En aquest aspecte, en la formació de ciutadà que preocupava Pau Vila, fou important l'activitat extraacadèmica o global, dirigida al ciutadà normal, eixit de les aules, que segueix el seu camí, lluny de les estrictes preocupacions científiques, és a dir, del ciutadà corrent, de la majoria.

Aquesta preocupació per la formació permanent prengué una forma concreta, amb dues vessants ben clares i determinades: l'activitat divulgadora de Vila com a conversador i conferenciant, i la de redactor d'articles de contingut geogràfic de les revistes especialitzades.

De la primera, per la seva naturalesa específica, en queden pocs exemples, tot i que la relació de les conferències sobre temes geogràfics dites arreu de Catalunya per Pau Vila es faria inacabable: lliçons a la Societat Catalana de Geografia, a les Acadèmies i a les Escoles, als Centres excursionistes, converses amb la gent dels mercats i dels camins de muntanya, amb els camperols i els pescadors, amb la gent dels carrers, tants pels pobles perduts per les àrees desertes de Catalunya, aturats i silenciosos, com per les ciutats industrials, gegantines, sorolloses i expansives. Tothom pot recordar l'escalf dels seus mots, la justesa de la seva anàlisi, la forma clara i subtil amb la que captivava el seu auditori i feia que, aquest, participés de les seves preocupacions, i ho feia ell que, d'antuvi, havia assumit les alienes, les que sabia que dominaven els seus oients.

Com a redactor d'articles de contingut geogràfic, el que primer es pot remarcar és la seva permanent activitat. Pau Vila no en tenia prou ni amb els infants que el podien escoltar a l'escola, ni amb els comptats oients de les conferències i de les seves converses. Ell sabia

que una societat on fos possible consolidar un sistema civilitzat de convivència només és possible si els ciutadans coneixen la realitat envorant; perquè la coneixen l'estimen, i, a causa d'aquesta estimació, la respecten. I sabia que només aquest respecte seria la font i fonament d'una més exquisida forma de civilitat. Per tant, com s'ha dit suara, no en tenia prou amb cercles reduïts d'oients. Li calia fer arribar la seva veu fins els racons més recòndits i allunyats, arreu de Catalunya. I l'únic mitjà que considerà factible fou la publicació d'articles de contingut geogràfic a la premsa diària, no especialitzada, de tot Catalunya.

Ell mai no considerà separables la condició de científic i la participació en el combat diari per a assolir una societat més justa, ans al contrari, va creure sempre que l'obligació de l'home de ciència era de submergir-se en el món revolt de la realitat i, des de dins, assajar de transformar-la. I va creure que aquesta era l'obligació de tots. Sabia que, per a transformar quelcom, el què primer cal és conèixer-ho i, per això, va ensenyar a tots el coneixement de Catalunya a través dels seus articles periodístics que publicà, any darrera any. Hom en troba un bon grapat en diaris i revistes, des de *La Tribuna* (1911) i *La Veu de Catalunya* (1912), a *El Tiempo* i *El Liberal* de Bogotà, *El Farol* i *El Nacional* de Caracas, el *Butlletí dels Mestres*, el *Diari de Mataró*, *Pàtria* de Manresa, *El Poble Català*, *Tele-estel*, *Serra d'Or* i un molt llarg etcètera del que s'ha de destacar, especialment, *La Publicitat* de Barcelona (1929-1938).

Molta d'aquesta producció és difícil de trobar, per la mateixa naturalesa deperible de l'instrument en que aparegué. Només es troba en hemeroteques especialitzades i en algunes col·leccions particulars de difícil accés. I amb tota la seva producció periodística hauria passat el mateix si, al tornar Pau Vila de l'exili, no s'hagués procurat la publicació, aplegada en dos volums, de bona part dels seus articles de *La Publicitat*, i si, ja al cap d'amunt de la seva llarga vida, no s'hagués procedit a la reimpressió de gairebé tots ells.

Es tracta de les publicacions, primer, dels dos volums de *Visions geogràfiques de Catalunya*, publicats per l'Editorial Barcino de Barcelona. El primer tom aparegué l'any 1962, i amb ell inicià l'editorial citada la seva "Biblioteca Geogràfica". Un any més tard (Barcelona 1963) aparegué el segon tom. Després, Curial edicions catalanes, publicà quatre volums, titolats, el primer, *La divisió territorial de Catalunya* (Biblioteca de Cultura Catalana, nº 31, Barcelona 1977); el segon, *Aspectes*

El professor Lluís Casassas i Simó amb el Mestre Pau Vila, el dia del lliurament de la Medalla de la Ciutat de Sabadell (1978)

geogràfics de Catalunya (Biblioteca de Cultura Catalana, nº 32, Barcelona 1978); el tercer, *La geografia i els seus homes* (Biblioteca de Cultura Catalana, nº 33, Barcelona 1978) i el darrer, *Opinions d'un geògraf i actituds d'un ciutadà* (Biblioteca de Cultura Catalana, nº 42, Barcelona 1979).

En aquests volums es troba la gairebé totalitat dels articles periodístics de Pau Vila. Hi són, ordenats de manera temàtica, els articles que va escriure al llarg dels anys.

"durant els quals -escriu Vila- havien anat madurant i ampliantse els nostres estudis geogràfics, especialment sobre el nostre país".

Tot i el temps transcorregut, els articles continuen mantenint tota la seva puixança, la seva frescor i tota la forta actualitat que tenien en el moment precís en que veieren la llum.

"De més a més -conclou Vila en l'"Advertiment" que encapçala la primera edició de *Visions geogràfiques de Catalunya*- aquests articles (...) ofereixen al lector, sobre el fons dels

ambients físics -que no han variat sensiblement d'aleshores ençà- la possibilitat de fer comparacions econòmiques i humanes amb les realitats d'avui, comparacions sempre orientadores per a fer-se càrrec de l'evolució acomplerta".

L'amor amb què són tractats tots els temes, la cura en la redacció i en la tria dels mots i del llenguatge, l'encert en escollir els motius, la naturalitat del to, el rigor en les deduccions i en l'anàlisi, la incitació a la continuïtat de la recerca, la intel·ligent sollicitud pels temes més senzills que sabé elevar a la categoria de documents de treball imprescindibles, tot plegat fan d'aquests articles una eina de treball necessària, una obra mestra, una contribució inestimable i decisiva a l'evolució del pensament geogràfic de Catalunya i un exemple donat als homes de ciència que, massa sovint, i també en aquest país, solen romandre massa enlairats per damunt de les trifolgues menudes, emboirats en espesses cogitacions sovint inoperants.

Lluís Casassas i Simó
Del Departament de Geografia de la
Universitat de Barcelona